

Ressursrentebeskatning i fiskeri: Kunnskapsstatus, samt erfaringer fra andre fiskerinasjoner

av

Stein Ivar Steinshamn
Samfunns- og næringslivsforskning AS

Sammendrag

Denne rapporten går gjennom et forholdsvis bredt utvalg av utredninger som har prøvd å estimere ressursrenten i Norge og en del andre land og for noen utvalgte fiskerier. Den er hovedsakelig konsentrert om studier som tar sikte på å tallfeste ressursrenten og ikke de ganske tallrike studiene som ser på ulike teoretiske aspekter ved ressursrente.

Den overordnede konklusjonen av rapporten at veldig lite av den potensielle ressursrenten blir realisert og følgelig er den heller ikke tilgjengelig for inndragning og beskatning, såkalt «rent capture». Hovedårsaken er overkapasitet og unødvendige kostnader, både faste og variable. Et gjennomgående resultat både fra land til land og fra fiskeri til fiskeri, er at kapasiteten ofte er dobbelt så stor som nødvendig, enten den måles i sysselsetting eller antall fartøy. Dette resultatet ser også ut til å være ganske stabilt over tid, selv om det har skjedd en viss forbedring og strukturering i enkelte fiskerier.

Studier fra Norge viser også at, i den grad det finnes ressursrente, er den ujevnt fordelt over fartøygrupper. Noen få fartøygrupper gjør det meget bra, mens det store flertallet går stort sett i null eller bidrar negativt.

Når det gjelder land, er det de landene som har gjennomført vellykket strukturering og effektivisering som også kan vise til høyest ressursrente. Dette er spesielt land med fritt omsettelige kvoter som f.eks. Island.

Omsettelige kvoter kan altså være et virkemiddel for å redusere overkapasiteten. Et annet virkemiddel, som har vært mye mindre diskutert er, er å bruke en ressursrenteskatt. En slik skatt trenger nemlig ikke bare være et middel for å trekke inn deler av ressursrenten til fellesskapet i form av skatteinntekter; den kan også være et virkemiddel til å redusere overkapasitet ved å gjøre marginale fartøy ulønnsomme. På denne måten kan en slå to fluer i en smekk, både redusere kapasiteten og dra inn skatteinntekter for staten.

Når det gjelder ressursrentebeskatning innen fiskerisektoren, er det bare Island som har en eksplisitt ressursrenteskatt selv om alle land i større eller mindre grad trekker inn noe av ressursrenten gjennom ordinære skatter. På Island kommer skatten i form av en konsesjonsavgift som tilsvarer 33 prosent av renprofitten og som ga 52 mill. euro i inntekter til den islandske staten i 2014.

Men selv om det bare er Island som har innført en eksplisitt ressurskatt for fiskerisektoren foreløpig, er slike skatter relativt vanlig innenfor andre sektorer som for eksempel olje og vannkraft i Norge.